

El diari viu més antic del continent

«Diari de Barcelona» 1792-1992

Josep Maria Figueres

Diguem, per començar, que el mateix nom és ja un aspecte vinculat a l'època. A finals del segle XVIII els periòdics prenen el nom de la ciutat que els veia néixer: *Diario de Valencia* (1790), *Diario de Zaragoza* (1797), *Diario de Sevilla* (1792) o també *Diario de Madrid* (1786).

Apareix el primer número: el naixement del diari

El programa que anunciava el prospecte era -amb ulls d'ara- molt ingenu, però aixecà expectatives i, el més important, les ajudà a formar. Com a novetat, gaudí d'una acceptació inicial que progressivament esdevingué una àmplia acceptació.

La legislació sobre premsa era restrictiva i afectava no sols el contingut de caràcter ideològic i polític, sinó el mateix to del periòdic. El *Diari de Barcelona* va néixer gràcies a un privilegi reial en un panorama desèrtic i no pas per manca d'imprentes. En conjunt, que el baró de Maldà no parlés del «Brusi», ell que ho anotava tot, era un símbol de l'escàs interès que motivà en els sectors intel·lectuals.

Es venia a dos quartos el número i acceptava subscripcions al despatx principal, al carrer de la Ciutat número 19, tot servint els diaris al domicili particular al preu avançat de dues pessetes cada mes. Aparegué sota l'empenta d'un napolità: Pere Pau Husson de Lapezaran. Qui era aquest home? Per què féu el diari? Com va respondre-hi Barcelona?

El primer *Diari de Barcelona* prengué embranzida i se situà en un primer rang de la vida ciutadana. Naturalment, hi contribuïa també el

fet de ser l'únic periòdic de la ciutat. No s'hi podia escriure de política ni d'opinió; els controls civils i religiosos eren abundosos en existir unificada la legislació castellana des de la caiguda de Barcelona el 1714 i posant-se per tant en vigor tota la legislació repressiva de la premsa, que era molt abundosa.

Pere Pau Husson de Lapezaran

Husson va néixer a Nàpols i després de l'arribada a Madrid el 1759 es va casar amb la filla del barber del rei; la seva ocupació, fins a obtenir el privilegi del *Diari de Barcelona*, fou la d'empleat en la Real Loteria, i també, segons Joaquín Álvarez (1940), fou oficial major del *Diario de Madrid*. Per la seva experiència i gràcies a les relacions va poder aconseguir l'anhelat privilegi el 1792, exactament el 6 d'abril.

El rei va demanar informes previs al Consell, a l'Audiència de Catalunya. El mateix autor esmentat explica també com el *Diario de Madrid* tenia una reserva temàtica: només podia escriure sobre ciències naturals, belles arts, guies per a forasters, moviments de regiments, etc. i, a més, havia de lliurar els articles que s'havien d'imprimir amb l'antelació de sis dies per tal que els censors «pudieran examinarlos debidamente». En resum, expedeix

Propietaris del Diari de Barcelona

1792	Pere Pau Husson de Lapezaran
1809	Incautat pel govern francès
1814	Antoni Brusi i Mirabent
1821	Vídua i fills d'Antoni Brusi
1838	Antoni Brusi i Ferrer
1879	Antoni M. Brusi i Mataró
1888	Antoni Brusi i Garcia
1893	Maria J. Brusi
1923	Editorial Barcelonesa, S.A (1)
1936	Incautat per Estat Català
1937	Treballadors del diari fan Comitè d'Empresa
1939	Editorial Barcelonesa
1977	Barcelonesa de Publicaciones
1986	Publicacions de Barcelona (2)

(1) Família Brusi, Damià Mateu i posteriorment Miquel Mateu, Ramon Albó, etc.
(2) Ajuntament, Onze, Grup Z.

L'1 d'octubre de 1792 va sortir al carrer el primer número del *Diari de Barcelona*, un dels primers mitjans del món i degà de la premsa continental. Per commemorar la trajectòria d'aquest diari, amb dos-cents anys d'història, hem demanat al professor d'Història de la Comunicació Social a la UAB i secretari de la Societat Catalana de Comunicació de l'Institut d'Estudis Catalans, Josep M. Figueres, un repàs dels alts i baixos d'aquesta publicació que s'ha fet ressò de la vida catalana.

la Cèdula mitjançant la qual el *Diario de Barcelona* podrà aparèixer en règim d'excepció atenent que cap altre diari no podia néixer i que pràcticament tots estaven suspesos. Husson, doncs, podia fer un diari, tot seguint els continguts dels ja existents.

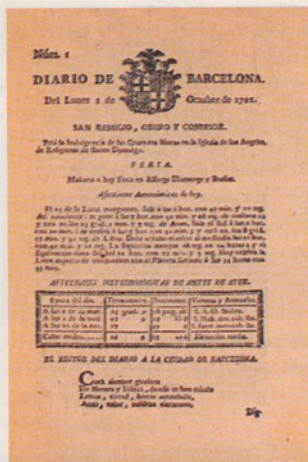
Del naixement al domini francès

El diari era l'únic de Barcelona i tenia un bon professional al capdavant. Alexandre Galí indica com sorprèn la naturalitat amb què el periòdic parla de Newton, D'Alembert, etc.

El 1793, arran de la declaració de guerra d'Espanya a França, la crisi derivada de la decapitació dels reis francesos, etc., el periòdic derivà la seva activitat periodística en tres fronts: l'apartat internacional, òbviament; el vessant informatiu local i un capítol d'amenitats, de caràcter literari, poemes diversos, etc., o bé recreatives, com ara endevinalles erudites, dites logogrifs, també enigmes, contes, faules, etc.

En ser ocupada Barcelona pels invasors s'introduïren profundes modificacions en el contingut: llengua, direcció i propietat del diari; fins i tot el color del paper, que fou d'una tonalitat blavosa. Fins al març de 1810 la llengua va ser la inicial, la castellana, però aviat començaren els canvis lingüístics, a més un cert desori en les llengües usades: el català, el francès i el castellà.

Husson havia acceptat el nou ordre establert pels francesos, però tot i l'empenta que hi va posar, no agradà l'invasor i a finals del 1810 fou desplaçat per Ygual i per Barrera.

L'any 1792 sortia al carrer el primer número del *Diari de Barcelona* amb aquesta portada

Antoni Brusi i Ferrer, cinquè propietari del rotatiu

Amb Joan Maragall a l'esquerra del redactor dret, aquest és l'aspecte que oferia la redacció de principis de segle

Portada de l'actual *Diari de Barcelona*

La nissaga dels Brusi

Antoni Brusi i Mirabent, nat el 1775 en el si d'una família benestant del tèxtil, va contreure matrimoni amb la filla del llibreter Josep Ferrer. Arran de la lluita contra el francès va demanar permís a la Junta Superior de Catalunya per fundar un periòdic al servei de la revolta. El 23 d'agost de 1808 encetà a Tarragona la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*. Amençada Tarragona, va instal·lar la impremta en un carro i seguí l'exèrcit per Martorell, Montserrat, Vilafranca, etc. fins a arribar a Vic, on publicà, a partir del 2 de gener de 1814, la *Gazeta de Cataluña*. Finalment obtingué de la Junta el privilegi, el 18 d'octubre de 1809, per editar el *Diario de Barcelona* quan la ciutat fos recuperada. Ferran VII li ratificà el privilegi el 6 de juny de 1814 i aquest mateix dia tornà a aparèixer gràcies al Brusi, que donarà nom popular al diari. Antoni Brusi morí el 26 d'octubre de 1821 víctima de la febre groga.

El privilegi dels Brusi era cobejat i en diverses avinenteses van haver d'acudir a salvar el seu dret davant peticions de tercers. Després de la reclamació infructuosa de Piferrer, el 1817 Brusi féu tancar l'*Estafeta Diaria de Barcelona* apel·lant el privilegi que li va atorgar el 1809 la Junta Suprema Gubernativa del Reyno. Els Brusi en foren propietaris fins pràcticament la incautació del 1936.

En morir deixà filles i un fill. La vídua demanà que se li traspassés el privilegi, la qual cosa obtingué. El seu principal dependent de l'establiment tipogràfic, Pau Soler, casat amb una de les filles, el va substituir en la direcció fins al 1838, en què tornà de París el seu fill, Antoni Brusi i Ferrer i que assumí aquesta labor.

El periòdic, mentrestant, incrementà pàgines i passà a tenir unes càrregues de 8.000 rals que calia donar anualment, com a compensació del privilegi, a la Llar del Bon Pastor. Quan el 1830 es prohibí de parlar de política, en sentit general, la propietària, tot i que dos anys abans ja ho havia demanat i li havia estat atorgat, traspassà al seu fill la propietat del

privilegi d'emissió, i reclamà i argumentà que si només parlava de qüestions morals i literàries no podria ni acomplir el pagament de la impressió i ni de bon tros el donatiu anual. Exposà que els anuncis eren gratuïts, a diferència de la *Gaceta de Madrid*, i que els lectors volien llegir els decrets i les notícies que sortien de Madrid. Certament, era importantíssim per al periòdic recollir els textos legals, no hi havia encara una recopilació sistemàtica i els juristes tenien en el *Diario de Barcelona* una font fàcil i segura d'obtenció de textos. Durant la dècada absolutista, del 1823 fins al 1833, el periòdic tingué una expansió gràcies a un sistema de promoció nou que s'imposà i marcà el precedent actual dels diaris oferts gratuïtament a bars i similars. A les *botillerías*, primers indrets de venda de begudes després de les tavernes, hostals i fondes, s'imposà el costum de repartir-lo als clients per iniciativa de Soler, que el lliurava als cambrers.

Antoni Brusi i Ferrer fou el segon membre de la dinastia. Quan morí el seu pare tenia sis anys, estudià mentre Soler n'era el director i anà a París precisament per estudiar la premsa d'allà; en tornar van decidir d'incrementar el nombre de pàgines, obrir el diari a col·laboracions ciutadanes i oferir un contingut de més interès. Veritablement, en aquell moment el diari estava en una posició de feblesa, tenia només uns sis-cents o set-cents subscriptors i produïa una pèrdua mensual de cinc-centes pessetes, que eren absorbides per la venda d'altres materials per la impremta i l'editorial.

Joan Torrent i Rafael Tasis (1966) indiquen que Antoni Brusi va establir els redactors enviats especials començant amb un viatge a Itàlia de Joaquim Mola i Martínez el 1859. L'any següent tornaren a enviar el mateix corresponsal a seguir la campanya d'Àfrica de les tropes espanyoles. La moda del fulletó també tingué èxit; així, *Álbum de las familias* inaugurà una etapa més de vinculació entre el diari i els seus subscriptors i lectors. El 1820 introduí la bibliografia i curiosament el 1822 i 1823 aparegueren alguns textos en català i francès. Fins al trienni liberal només s'havia publicat en

català durant el període del 22 de març al 12 d'agost de 1810 i en els primers anys de la seva vida fins al 1800 publicà alguns poemes (la recopilació, com tantes d'altres coses, encara està per fer).

L'almanac tingué també un gran èxit i fou una eina de consulta habitual.

Brusi, finalment, amplia les edicions, en féu una de tarda i oferí un major nombre de suplementos. La transformació tècnica i periodística va anar acompanyada de la posició plenament conservadora.

Mañé i Flaquer: configurador d'una mentalitat

Mañé significà la conjunció entre un pensament i una ciutat mitjançant una publicació diària. Aquest pensament s'expressà amb la incorporació de Mañé i Flaquer el 1847 com a redactor i com a director a partir del 1866. Seguí la petjada d'oferir uns continguts culturals i la primera renaixença literària, amb els noms de P. Piferrer, J. Cortada, Roca i Cornet, J. Rubió i Ors («Lo Gaiter del Llobregat»), J. Balmes, Llorens i Barba, M. Milà i Fontanals, Antoni de Bofarull, Víctor Balaguer, etc., fet que el configurà com una peça clau per a l'estudi de la llengua, la literatura i la cultura catalanes en la segona meitat del segle XIX. Com a resultat d'aquesta política, tot i la competència, els subscriptors es multiplicaren per deu. El 1865 es donà la xifra de 7.000 subscriptors. La dualitat Mañé-Brusi es caracteritzava per la renovació de l'un i l'immobilisme de l'altre, que es complementaven en una singular relació que hi abocà anunciants, a més dels subscriptors, tal com anhelaven.

A partir de la segona meitat del segle passat és quan ja podem dir-ne el «Brusi». Incorporà un reguitzell de novetats agosarades i alhora encertades. En establir-se el telègraf de París a Perpinyà i de París a Madrid, un grup de borsistes creà un servei de postes de Perpinyà a Mataró. De Mataró a Barcelona hi havia el telègraf del ferrocarril. Mañé va suggerir d'aliar-se amb aquest grup i pagant gairebé la meitat del cost diari -trenta duros-, que al costat dels telegrams de borsa en duguessin altres de

notícies diverses. El servei anava molt de pressa. En vuit hores els relleus de cavalls anaven de Perpinyà a Mataró. Els subscriptors augmentaren i amb la Guerra de Crimea s'amortitzava la inversió.

Encara no s'utilitzaven els moderns sistemes d'impressió amb bobines de paper continu i amb tiratges gairebé en minuts. Atès l'èxit, el diari creà un sistema propi d'ús del telègraf des de Barcelona a la frontera i de Saragossa a Barcelona. Aprofitaven tots els recursos. Els empleats de vaixells rebien unes propines per dur tots els diaris de les ciutats on feien escala i així disposar a la redacció de fonts noves. El nombre de corresponsals les cròniques dels quals figuraven a la secció de «Correspondències» incrementà la fama del diari com el més ben informat de Barcelona. Quan per causa de les guerres carlines el telègraf era tallat, el diari va organitzar un sistema de coloms missatgers.

En aquest marc, Mañé ingressà al diari, el 1846 segons uns, 1847 segons altres, juntament amb Pau Piferrer. Arran de la malaltia i mort el 1864 de l'esposa de Brusi, aquest va afliurar el ritme i finalment el 1866 Mañé esdevingué el director del periòdic, i amb la línia que mantingué en els seus articles dominicals i la resposta constant a les exigències demandades socialment es convertí en l'oracle de la burgesia catalana.

Els Brusi foren nomenats marquesos de la Casa Brusi com a reconeixement a la seva actitud de fidelitat constant a la monarquia i al canovisme.

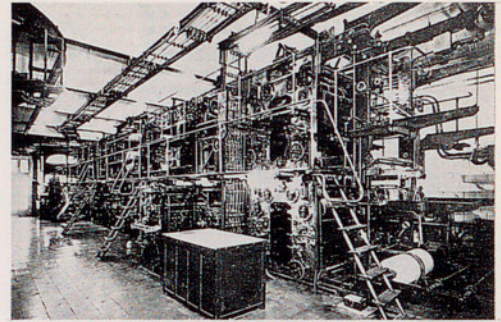
De Joan Maragall al present passant per la guerra civil

Mañé fou una de les personalitats més suggerents i brillants del periodisme modern. La bibliografia sobre ell, la seva vida i el seu pensament és notable; es configurà

Tiratge del Diari de Barcelona

1838	659	subscriptors
1865	7.000	id
1880	10.000	exemplars
1895	9.000	id
1905	7.000	id
1915	15.000	id
1927	50.000	id
1936	8.000	id
1942	70.000	id
1945	100.000	id
1950	70.000	id
1963	60.000	id
1980	12.000	id
1988	13.674	id
1990	20.030	id (12.714 de tiratge) (1)
1992	20.000	

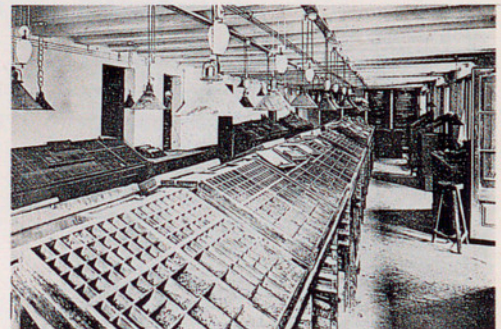
(1) Enviats, un cop per setmana, 15.000 exemplars a 800 escoles amb patrocini de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona.

La impremta quan el diari es componia a mà

Una perspectiva que avui ofereix el quotidià Brusi

L'antiga rotativa en rotogravat

La redacció, al carrer de Tamarit, en un dia de cada dia

com una personalitat que sabé també envoltar-se de grans col·laboradors. Potser el més destacat fou Joan Maragall, que hi entrà com a secretari de redacció el 1890. A la mort de Mañé i essent director Teodor Baró, Maragall se'n separà arran de la publicació de l'article sobre sant Jordi precisament el 23 d'abril de 1903. L'onze de setembre de l'any anterior l'article *Patria Nueva* per poc no li costà l'empresonament. El 1905 reprengué la seva col·laboració.

El 1902 mor Mañé i Flaquer. Després de Mañé el periòdic tingué una vida un xic esllanguida, i tant Baró com Burgada o Soler no pogueren mantenir un diari monàrquic en uns temps de crisi. Subscriptors i anunciants baixaren. Els ajuts de la monarquia, concretament dels mauristes, eren l'única responsabilitat de permanència, però els errors, com l'agressivitat davant el moviment obrer o la manca de renovació en un moment d'expansió de la premsa comercial, com a negoci pur, o de la premsa ideològica, lligada a un partit polític, feren del diari una ombra del que havia estat.

El 1936 fou incautat pel partit Estat Català, que el catalanitzà i en transformà radicalment el contingut. Amb Estat Català continuarà el títol *Diari de Barcelona, Portantveu d'Estat Català* fins al 22 de juliol de 1937. Després dels fets de maig aparegué en castellà, amb el títol de *Diario de Barcelona de Avisos y Noticias* editat pel Consell d'Empresa dels treballadors de la casa.

El 24 de novembre de 1940 reapareix editat per l'antiga empresa propietària el president de la qual és Miquel Mateu i amb la col·laboració financera del comte de Godó. Amb les cobertes il·lustrades amb un gravat al buit, el director tornà a ser Joan Burgada i el diari rebutjà l'etapa que va viure en el període bèl·lic. Tot i la col·laboració d'articles d'escriptors diversos i els intents de donar-li uns nous aires de servei, fins a la transició amb persones com Josep Faulí, Josep M. Cadena, Francesc Recasens el periòdic no tornarà a ser llegit per capes més àmplies llevat de les tradicionals monàrquiques i conservadores.

El gener de 1975 l'empresari Josep M. Santacreu comprà el 46% de les accions de l'empresa i, per tant, esdevé el president del Consell d'Administració de Barcelonesa de Publicaciones, SA, tenint com a conseller delegat Manuel Millán Mestres, ambdós homes propers a Alianza Popular. El setembre adquirí un nou paquet i obtingué el 90% de les accions; així quedà com a propietari absolut. La direcció de Martín Ferrand fou eliminada i el substituï Josep Pernau. S'encetaren les crisis i els conflictes derivats del diferent parer entre propietat i redactors. La sortida de La Rosa del periòdic constituï tot un episodi reivindicatiu entre concepcions diferents sobre el paper de la premsa.

El dia 1 de desembre de 1979 Alemany s'acomiadà com a director i s'anuncià l'entrada del nou director, Merino, procedent del diari *El Imparcial*, que s'havia caracteritzat per ser el representant de la dreta dura. Les vendes arribaren a un nivell tan baix com no s'havia vist mai: 7.000 exemplars. Tot l'equip directiu encapçalat per Julio Merino i amb el director adjunt Fernando Latorre, el subdirector Valentín González, etc. dimitiren i féu de director en funcions Juan Segura Palomares. El 12 de març el diari no sortí per la vaga dels 150 treballadors en no cobrar una paga.

El juny de 1980 es presentà la petició de suspensió de pagaments i el mes següent s'encetà una pausa llarga de publicació. Davant la manca de resposta empresarial, el nivell de deutes i la pressió de la redacció s'encetà un experiment ben

singular a tot Europa com és l'aparició d'un *Diario de Barcelona* autogestionari el 21 d'octubre després de tres mesos i nou dies de suspensió.

Els treballadors cobraren l'atur, gràcies a la suspensió de pagaments; el deute resta quiet i la *rentree* fa pujar un xic el tiratge, s'arribà a 15.000 exemplars, amb un equip que converteix el periòdic en una plataforma ideològica avançada mai no vista des dels anys trenta.

En el número monogràfic publicat el 21 d'octubre de 1981 i sota el títol *Un any d'autogestió* en una portada dissenyada per Guinovart, s'explica el procés de voluntat periodística de continuar endavant amb el diari, la campanya de sensibilització, amb l'ajuda de la publicació marginal i combativa «Premsa en Lluita», que dedicà diverses informacions al conflicte i també, per què no, als conflictes interiors, com per exemple amb els col·laboradors que van arribar al diari per ajudar i que després reclamaren drets laborals. Entremig hi hagué episodis interessantíssims, com l'intent de treure un diari en català -*El Temps*-, la progressiva catalanització del diari, etc.

Finalment, el gener de 1983 l'experiment s'atura, es diu que per un mes, però la realitat és més dura.

El 1985 l'Ajuntament comprà la capçalera del diari i l'arxiu per 23.000 milions de ptes. L'empresa municipal Iniciatives va fer un informe el 1986 per facilitar la reaparició del periòdic, mentre que s'arribava al final de la crisi de l'anterior empresa: subhasta dels locals del periòdic el juny de 1986.

En l'editorial de presentació, *Cap al tercer segle*, s'afirma que l'empresa és potent, té 600 milions de capital social i que la participació del grup Z, ONCE i l'Ajuntament de Barcelona -Iniciatives, SA- farà que el nou equip directiu encapçalat per un antic director del diari, Josep Pernau, es llanci a la palestra amb el diari totalment catalanitzat.

El 1987 gràcies a una campanya de sensibilització popular, al diner fresc del grup Z i la voluntat municipal de l'Ajuntament barcelonès es facilita el projecte de reaparició.

Directors del *Diari de Barcelona*

1792-1810	Pere Pau Husson de Lapezaran
1810-1814	Manuel Andreu Igual
1814-1821	Antoni Brusi i Mirabent
1821-1838	Pau Soler i Mestres
1838-1866	Antoni Brusi i Ferrer
1866-1901	Joan Mañé i Flaquer
1901-1905	Teodor Baró i Sureda
1905-1906	Miquel dels Sants Oliver
1906-1912	Teodor Baró i Sureda
1912-1920	Lluís Soler i Casajuana
1920-1922	Arcadi d'Arquer
1922-1936	Joan Burgada i Julià
1936	Josa
1936	Marcel·lí Perelló i Domingo
1940-1946	Joan Burgada i Julià
1946-1949	Enrique del Castillo Yurrita
1969-1973	José Tarín Iglesias
1973-1975	Manuel Martín Ferrand
I/1975-II/1977	Josep Pernau i Riu
II a VI/1977	Tristán La Rosa Vall-Llovera
1977-1979	Antoni Alemany Dezcallar
1979	Julio Merino González
1980	Juan Segura Palomares
1980-1981	Juan Manuel Blanco Soler
1981	Lluís Llobet i Solà
1983-1984	Santiago Vilanova i Tané
III/1987-I/1988	Josep Pernau i Riu
I/1988-II/1989	Enric Sopena i Daganzo
II/1989-1990	Jaume Boix i Angelats
1990	Carles Revés i Escalé